

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

A SZÉKELYUDVARHELYI „SZÉKELY TÁRSASÁG” HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, gazdasági egyesületi tagok és községi előjárók egész évre 8 K, tanítók, tanítónéi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Egy példány 10 fillér.

Telefon

FŐSZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

FELELŐS SZERKESZTŐ:

DERÉKI ANTAL

FŐMUNKATÁRS:

FULEI SZÁNTÓ LAJOS

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 31. szám, hova a köziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Köziratokat vissza nem adunk.

Apróhirdetések azavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések olcsó árszabás szerint. Nyílt-tér sora 1 K. A nyílt-tér és hirdetések előre fizetendők.

M. kir. postatakarékpénztári chequeszám 10,489. szám.

Emlékezzünk régiokról.

A legnagyobb nemzetek, legvégzetesebb, legválságosabb helyzetekben és eseményekben, mindig magukba szállottak és lelki világuk erősítésére, bátorságuk edzésére kegyeletes szent áhitattal, nemzeti történeti mult-jok felé fordították tekintetüket és a multból merítették erőt, hitet, bizalmat a jelen küzdelmeihez...

Boldog nemzet, melynek történelme telítve van a késői ivadéknak példát adó nagy és hősi harcok emlékével; hűséges nemzet, mely megrázkódtatásai pilanatában kegyeletes, romlatlan lélekkel tud meríteni abból a kristálytiszt forrásból, melyet a történelem lapjai, vigasztalóul, bátorítóul és lelkesítőül szolgáltathatnak...

Nehéz, korszakalkotó, nagy napok előtt áll most a mi magyar nemzetünk is; az események oly rohamosan ostromolják, az ellenségek nagy tömege oly vad erővel támadja, hogy sivár, vigasztalan jelenünkben, szétforgácsolt, széttagolt társadalmunkkal, teljes apathikus közönyünkkel, képtelenek vagyunk a helyzet komolyságának tudatára ébredni és félve, remegve várjuk azt a nagy evolúciót, azt a nagy megrázkódtatást, mely a közeli vést hirdetve, tetterőre serkenti az alvókat, egymás mellé sorakoztatja az ébredőket, hogy egymásért és egymásban vivják meg azt a nagy harcot, mely a sokat zaklatott nemzetnek, életfentartó, dicső harca lehet... Ebben a nagy megrázkódtatásban mely a nemzetek életében időszakonként szinte vas következetességgel vissza szokott térni, a mi nemzetünk majdan élet-halál harcot fog vívni és ehhez a nagy harchoz, az egész nemzetnek és minden jó fiának összetartó erejére lesz szüksége, mert ez fog határozni léte vagy nemléte felett...

Emlékezzünk tehát a régiokról...

Forduljunk lelki szemeinkkel vissza a multba — és merítsünk belőle szent hitet, bizalmat, lelkesedést és erőt a jelenre és a jövőre nézve...

Éppen ma hatvan éve történt; éppen ma van hatvanadik évfordulója annak a napnak, midőn a lelkes székely, báró Orbán Balázs szavai szerint

1848. október 18-án 30 ezer székely harcos indult el lelkesülten az **agyagfalvi térről**, midőn testvéreit a megyei magyarságot szolgálókból szabadokká, rajongókból gyilkosokká lett honfitársak öldökölték; ott a történelmi hagyomány által megszentelt téren gyűlt egybe a székely nép ma hatvan éve, fenyegetett, vészkörnyezte testvérek védelmére; a megtámadott szabadság oltalmára és ha azt az innen kiindult lelkes székely sereget, erkölcsi erejében hatalmas népet lelkiismeretesen hasznosítani tudták és akarták volna, ha a vezetők ügyetlen-sége, gyávasága a népet tervszerűleg nem demoralizálta volna, akkor nem kellene annyi ezer ártatlanul legyilkolt székely testvérünk sirja felett vérvörönyt hullatnunk és nem történtek volna azon vérfagyasztó kegyetlenségek, borzalmas, rémes jelenetek, melyek a 19-ik század történetében örökös, eltörülhetetlen szégyenfoltot képeznek... és népünkben oly pusztítást végeztek, melyet mind a mai napig sem volt képes egészen és teljesen kiheverni...

Ámde az agyagfalvi térnek megszentelt hagyományai, nemcsak e hatvan évre, de a sokkal messzebb mögöttünk fekvő multnak emlékeihez is visszavezetnek...

Az agyagfalvi tér nyílt történetkönyve a Székelyföldnek, hol annyiszor gyűlt össze a hős nemzet tanácskoznia, szabadságát biztosító törvényeket hozni, a haza és szabadság elleni harcra kelnia; hősök taposta, dicső történeti események által megszentelt hely ez, hol századok multával is csak levett kalappal, — imát rebegve volna szabad minden igaz székelynek áthaladni...

Emlékezzünk régiokról...

Emlékezzünk meg az itt tartott székely nemzeti gyűlések legkitünőbbikéről, mely 1506-ban, advent vasárnap utáni ötöd napon, gyergyói Lázár András elnöklése alatt itt egybe sereglett és a híres **agyagfalvi constitúciót** megszerkesztette.

A székely nemzet önkormányzati jogának ez volt a legszebb megnyilatkozása, mert ez nemcsak megerősíté a székely nemzet kiváltságait szabályozó és biztosító 1505-iki udvarhelyi constitúciót, a népszabadságot, a nemzeti souverenitást biztosító ezen codificált törvényeket,

hanem egyszersmint a székely nemzetnek kibékülése volt az uralkodóval, mivel a Lajos születésekor erőhatalommal szedett örökadó miatt, meghasonlásba jött a nemzet. Megállapított itt a passiv ellenállás elve, mely szerint jogsérelem esetében ne ragadjon rögtön fegyvert a székely, hanem egy helyre közönségesen egybegyűlve, a testvér Magyarország segélyét és közbenjárását kikérve, a király kegyelméhez folyamodjanak; kimondatott, hogy a hazaáruló és az, ki törvényes királya ellen bujtogat, örökösön száműzessék Székelyföldről, ingóságai felprédáltassanak, javai pedig örököseire szálljanak; itt állapított meg, a nemzeti tömörség elvéről, hogy a székely jószág még fejvesztés esetében sem száll a koronára, hanem azt örökösei vagy ha azok nem lennének, szomszédja örökölje. Itt mondatott ki a népfőnség hatalma, mely szerint az ily száműzöttek csakis a király, vagy az egész székely nemzet kegyelmezhet meg, tehát a király és a nép hatalma egy színvonalra helyeztetett. Itt hoztak oly üdvös határozatok, melyek kétségtelenül mutatják, hogy a székely nép a nemzeti főnségnek alkotmányos elvét már akkor felállította, midőn Europa legtöbb országaiban, a néphatalomnak még az elmélete sem fogamzott volt meg, ami ismét tagadhatatlan bizonyítéka annak, hogy a székely nép már akkor is óriási fejlettséggel, politikai érettséggel és kellő műveltséggel bírt...

És bár a történelem könyvében az agyagfalvi rétnak szép történeti multja kitörülhetetlen arany betűkkel van iktatva, ma az utolsó agyagfalvi székely nemzeti gyűlés hatvanadik évfordulóján csak hazafias kötelességünknek teszünk eleget, midőn az utókor kegyeletét a szent emlékek felé visszavezetjük és rámutatunk, figyelmeztetünk arra, hogy ennek a hatvanadik évfordulónak nem szabad, nem lehet ilyen szürke, rideg, fagyos közönybe fulladni: hogy ezt a székely nemzetnek és különösen a mi vármegyénknek, székely anyavárosunknak elengedhetetlen kötelessége, a történelmi helyhez méltó megemlékezéssel megünnepelni...

Nem vádolunk, nem kárhoztatunk senkit a mulasztásért, hogy ez a nagy történeti év-

forduló ma ilyen közönyösen, fagyosan virradt fel ránk; voltak többen és közöttük mi is, akik az eszmét már korábban megpendítették, de elállottak a nemes szándéktól, mert ennek az ünnepségnek, nem egyszerű lokális jellegűnek, de az egész Székelyföldre kiterjedőnek kell lenni...

Jó öreg Borszék Soma bátyánk, már több mint egy évtized óta folytat meddő harcot, a székely nemzetgyűlések felujtása érdekében, melyeket a feszes korlátok közé szorított Székely Szövetség gyűlései képtelenek pótolni, mert ezekről maga a székely nép teljesen ki van zárva és nem is találhatná meg helyét a doktriner módon tartott előadásokon! A székely néphez, a székely nép nyelvén kell beszélni, ha székely szívéhez hozzá akarunk férközni...

De a halasztással ne temessük el az eszmét magát; ápoljuk, fejlesszük; vezessük vissza a székely népet nyomról-nyomra a mult eseményeinek forrásához; vezessük vissza iskoláink ifjúságának fogékony lelkületét a történelmi tradíciókhoz, hogy azokból tanuljanak erőt, hitet, hazaszeretetet...

A most elhalasztott ünnepelést tartsuk fenn a nemzet általános nagy ünnepnapjára — március 15-re; akkorra gyűjtsük össze a székely nemzet ifjait, véneit, egy nagy, szent ünnepre az **agyagfalvi rétre**, ahol ne üres szónoklatokba, disz-evés-ivásokba rekedjen meg a nap jelentősége, de oly komoly, jelentős, népboldogító határozatok születessenek, minőket már négyszázad év előtt dicső elődeink hozának, szeretett Székelyföldünk javára.

Emlékezzünk régiokról! Mert csak annak a népnek van joga a szebb jövőhöz, mely a dicső multat kegyeletében megőrizni és emlékét ápolni tudja...

Deréki Antal.

Magyarország és a külföld.

Irta: Szerényi József.

A magyar iparfejlesztési törekvések sikerét lényegesen befolyásolja az a körülmény, hogy a külföldi érdeklődőket félrevezetik a magyar gazdasági viszonyokat illetőleg. A külföldön mesterségesen tenyésztett tévtanok ellensúlyozására bizonyára hozzá fog járulni az a könyv, mely Sugár Ottó, a „Honi Ipar” szerkesztőjének tollából most jelent meg a

lipcei Duncker és Humblot cég kiadásában. A könyv a legapróbb részletekig ismerteti a magyar gazdasági viszonyokat, az iparfejlesztés multját és eredményeit, az állami és községi kedvezmények elnyerése körüli egész eljárást és egyúttal közli a kormány iparfejlesztési programját a legközelebbi évtizedre. Ez a könyv teljesen felvilágosítja az érdeklődőket arról, hogy a külföldi tőkének hogyan kell reálisan bekapcsolódni a magyar iparfejlesztésbe. Lényegesen emeli a mű jelentőségét az a körülmény, hogy Sztéryi József államtitkár rendkívül érdekes előszót írt hozzá, mely a legerélyesebben száll szembe a külföldön elhintett ellenséges tanokkal. Sztéryi előszavát szösz szerint itt közöljük:

Magyarország iparfejlesztési törekvéseit gyakran mutatják be hamis világításban a külföldnek.

Ugy tüntetik fel, mintha e törekvések nem öncélt képeznének és mintha azoknak nem gazdasági, hanem politikai céljuk lenne.

Azt is állítják Magyarország iparpolitikájáról, hogy nélkülözi a szilárd alapot, mert az ország viszonyai és mindenekfelett munkássága iparra nem alkalmasak.

Ezekkel az állításokkal, melyeket az élet nap-nap után megcáfol, szembe kell szállani.

A magyar iparfejlesztés semmiféle mellékcél nem követ; egyetlen, önmagában erős és félre nem magyarázható célja: Magyarország gazdasági viszonyainak megjavítása.

Az egyoldalú agrár-államból a többoldalú gazdaságra való áttérés, az agrár érdekek kiegészítése ipari érdekekkel, a mezőgazdaság támogatása erős iparral, az államháztartás forrásainak gyarapítása és a munkásosztály számára a biztos megélhetést nyújtó munkaalkalmak szaporítása a mi célunk.

Ha egy állam gazdasági önállóságának előkészítése politikai cél, úgy a magyar iparfejlesztésnek ilyen politikai tendenciája kétségtelenül van.

Ámde azt hiszem, hogy ezt a célt keresni és követni minden államnak saját jól felfogott kötelessége, így Magyarországnak is.

A magyar iparfejlesztés komoly alapokon nyugszik és az az állítás, mintha itt a viszonyok nagy gyár- iparra nem lennének elég kedvezők, vagy hogy a magyar munkásosztály gyári munkára nem volna alkalmas: merőben alaptalan.

Magyarország évtizedeken keresztül nem foglalkozott komolyan gyár- ipara fejlesztésével, innen elmaradottsága e téren.

Amióta — alig több egy évtizednél — ezt komolyan teszi azóta, a rossz európai pénzviszonyok dacára igen számottevő eredményekre mutathat rá.

Talán elég lesz erre nézve utalni arra, hogy nem egészen egy évtized alatt ipari termelése több mint évi 200 millió [koronával] növekedett; valamint arra is, hogy csaknem mindazok a nagyobb gyárak, melyek külföldről települtek át, — különösen a textil- és a vas- és fémipar körébe vágók — ezen idő alatt ismételtelen tetemesen kibővültek és folytonosan nagyobbodnak.

És a mi munkásosztályunkat illeti, ez tanulékonyra egyenesen kiváló, szorgalmában kifogástalan, megbiz-

hatóságában pedig nem áll mögöttes más országok munkásainak.

Valamely gyártási ág számára akár a helyi viszonyok, akár a munkások szempontjából rossz vidékek nemesak Magyarországon, hanem másutt is akadnak. Ilyenek után nem lehet egy egész országról ítéletet mondani.

A magyar iparfejlesztésnek óriási tér nyílik: az ország ipari behozatala meghaladja a 900 millió koronát évenként.

Ezt a behozatalt akarja az ország fokozatosan csökkenteni. Ezért hozta meg iparfejlesztési törvényét. Ezért fogtak össze itt állam és helyi hatóságok, hogy megfelelő támogatást nyújtsanak azoknak, kik fejlesztési igényű iparágakban gyári vállalatokat létesítsenek az országban.

E támogatás módját és eszközeit kívánja ismertetni e mű, mely mint ilyen, hasznos munkát végez. Támad-e nyomában gyakorlati eredmény, azt természetesen előre tudni nem lehet.

Egy eredménye azonban mindenestre lesz és nekünk már ez is hasznunkra válik, hogy a külföld meggyőződhetik a felől, hogy Magyarországon állam és társadalom egyaránt kellő érzékkel bírnak a komoly gazdasági fejlődés iránt.

Gazdakörök rovata.

A vetések ellenségei.

A vetéseknek oly sok ellensége van, hogy a gazdának legnagyobb szorgalommal kell ellenük védekezni s gyakran még sem képes teljesen elhárítani a bajt. Legtöbb kárt okoznak a vetésekben: a fagy, a kipállás, a megdülés, az üszög, a rozsdá, a gyomok, a káros rovarok, a hőütés, a torgomba és az aranka.

Ezekon kívül nagy ellensége a jó termésnek az a sok helyen megrögzött rossz szokás is, hogy sok gazda évek hosszú során át mindig ugyanazon terményt termeszti. Bár bő tragyzás által a földnek vissza lehet adni a belőle kivont tápláló anyagok nagy részét, mégis a tapasztalat bizonyítja, hogyha egy és ugyanazon növényt természetünk szakadatlanul valamely területen, bizonyos idő múlva a termés nemcsak mennyiségileg, de minőségileg is csökkenni fog, mivel előbb-utóbb beáll az ugynevezett talajuntság. Minden gazdának tehát saját érdekében arra kell törekedni, hogy földjét ettől megóvjá az által, hogy buzát buza után ne vessen, hanem fölvaltva mást, lehetőleg valamely kulturnövényt is termeljen. A vetésváltás haszna nemesak abban áll, hogy ezáltal a talaj tápanyagai nem lesznek egy irányban tulságosan kiaknázva, hanem abban is, hogy a talaj természeti tulajdonságaiban egyensúly jön létre, miután az egyik növény alatt romlik, a másik alatt javul. Valamely területen ugyanazon növénynek egyoldalú folytonos termelése annál helytelenebb, mert a kigazda, ki ezt alkalmazza, rendszerint elegendő trágyával sem bír s így földjének termőképességét viszszaadni sem tudja.

A fagy, száraz, igen hideg télen gyakran nagy károkat okoz a vetésekben. Ha a nagy hideg hótakaró nélkül találja a gyenge vetéseket, a növény szárában és gyökereiben levő víz jéggá fagy, miáltal a gyökerek és

a szárazak megrepedeznek. Mikor aztán az idő melegebbre fordul, a növény elfonnyad, megfeketedik s kivész. Ezt nevezik kifagyásnak. A gabonaművek nagy hideget kibírnak s legtöbb esetben nem is a fagy teszi tönkre a vetést, hanem az idő gyors fölengedése. Minél gyakrabban fagy meg és enged föl a vetés, annál több pusztul ki belőle. Legveszedelmesebb idő tehát a tavasz eleje, mikor éjjel fagy, nappal pedig erősen fölmelegszik. A kifagyástól meg kell különböztetni az ugynevezett fölfagyást. Ez különösen nedves talajokon szokott előfordulni s abban áll, hogy a föld felső rétegében levő vízmennyiség jéggá fagy, miáltal térfogata növekszik s a felső földkéreg fölemelkedik. Az így fölemelkedő réteg azonban magával emeli a fiatal gabonát is. Ha az idő megenyhül, a fölemelkedett földrétegecskék között volt jég elolvad s azok újból leülepednek, míg a gabona fölemelkedve marad, úgy, hogy ha ez gyakrabban történik, a gabona gyökereinek csak a vége éri a talajt, sőt a gyökerek el is szakadhatnak. Az ilyen fölfagyott vetésen úgy lehet segíteni, hogy elhengerezik, miáltal a földből kiemelkedett gyökerek bele nyomatnak ismét a talajba.

A gabona kipállása akkor következik be, ha a buja vetéseket vastag hótakaró borítja s hirtelen megre fordul az idő miáltal a hó felső rétege elolvadni kezd, az elolvadt víz beszivárog a hó közé s azt kásás tömeggé változtatja. Ha aztán ilyenkor újra fagyás áll be, a kásás hótömeg valóságos páncéllá fagy, melyen keresztül levegő nem juthat be a vetéshez. A növény aztán levegő hiányában megfullad s elromlik. Az így kipállott vetés a hó elolvadása után savanyu szagu lesz s ezért a kipállást sokan savanyodásnak is nevezik. Kipállik akkor is a vetés, ha a föld újból jól megfagy s csak azután esik hótakaró, melynek hirtelen olvadó vizét a fagyos föld el nem nyelheti. Ilyenkor tehát a vetés, főleg a mélyebb helyeken vízbe kerül, elázik s levegő híján megfullad, kipállik. Ennél gyakoribb az, midőn a növényt borító víz újra megfagy s a jég alatt a vetés a levegőtől elzárva megfullad.

U. G.

Kincses Kalendárium 1909.

Régi, kedves ismerősök köszöntenek bennünket a könyvesboltok kirakataiban: a Kincses Kalendárium megszokott piros kötetei. Tulzás nélkül mondhatjuk, hogy ez a legnépszerűbb magyar könyv. Annaira szükséges és annyira kedvelt, mintha nem is irodalmi termék volna; nélkülözhetetlen háztartási cikk ma már a Kincses Kalendárium.

Új kötetének azonban az irodalmi része is nagyon változatos és értékes. Az emberi tudásnak alig van olyan területe, a melyre a Kincses Kalendárium ki ne terjeszkednék. A természettudományok köréből például nagy tanulmányt közöl a vízről, ennek fizikai és vegyi sajátosságairól, földünk életében való nagy szerepéről, az ivóvízről s a víz ipari alkalmazásáról. Egy másik cikk néhány olyan problémát ismert, a melyre még nem tudnak feleletet adni a természettudósok. — A mechanikába tartozik az óriási gőzgépekről szóló cikk, a fiziológiába az érelmeszesedésnek, az erőszakos halálneknek, valamint a szem érzéki csalódásainak ismertetése, a természetrajzba a hangyák

értelmességéről, az aranyhalakról, a tenger állatvilágáról, az őslényekről, a konyhakertől s a magyar dohányról írott cikkek. Az égbolt fénytüteményeit ismertető cikkek kívül a modern csillagvizsgáló intézetekről írott cikk a csillagászat kedvelőit fogja leginkább érdekelni.

Azonban mindenkinek az érdeklődésére számot tarthat egy nagy tanulmány, mely a világ végére vonatkozó tudományos elméleteket ismerteti s természettudományokban szereplő új fogalmakon és elnevezéseken kívül helyet kapott a Kincses Kalendáriumban az új erőmértékegységek ismertetése is. Egy nagy cikk a baktériumokat ismerteti írásban és képen.

A természettudományok után a szociális kérdések foglalkoztatják leginkább a mai kor emberét. Egy nagy és alapos tanulmány a szociáldemokráciában érvényesülni akaró áramlatokat ismerteti. Ide vág a magyar nemességről szóló cikk is, valamint a társadalmi életben sokszor jelentékeny szerepet vivő kitüntetések és rendjelek ismertetése is. Egy praktikus cikk a névmagyarosítás minden ügyében eligazítja az embert.

A történelmi részből kiemeljük a pogány magyarokról, a magyar városokról s a hírneves foglyokról szóló cikkeket. A politikai részben ott találjuk a világ parlamentjeinek és a köztársaságoknak ismertetését.

Az egyházi vonatkozású cikkek közül az egyik a szerzetes-rendek római generálisait, egy másik a katonakobakát, a harmadik pedig a szentek ikonográfiáját ismerteti. A művészeti részben nagy cikk van a gót stílról és a gobelinekről. Gyakorlati értékű az a cikk is, amely a bankok és a börze életében használatos szakkifejezéseket ismerteti.

Ezekon kívül még vagy negyvenötven tárgy van földolgozva a Kincses Kalendárium új kötetében, kisebb-nagyobb terjedelemben, de mind egyforma gondnal és egyforma érdekességgel. Szóval az új kötetben is megnyilatkozik a Kincses Kalendárium készítőinek az a törekvése és egyszersmind sikerének titka, hogy minden évben még többet, még tökéletesebbet nyújtsanak a közönségnek, mint az előző esztendőben. Minden haladt és fejlődött a Kincses Kalendáriumban, csak egy maradt a régi: az ára. A Kincses Kalendárium ma is csak két korona, mint tavaly volt. Megrendelhető Betegh Pál könyvkereskedésében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31.

LEGUJABB.

(Saját tudósítónktól.)

Budapest, október 17.

Péter király menekülésének hírért hol megcáfolják, hol megerősítik. Az ellentmondó hírek közül csak az világlik ki, hogy Szerbiában teljes a felfordulás és a zavarosban mindenekelőtt György királyfi szeretne hálni. — Törökországból az osztrák áruk ellen indított bojkott terjedéséről keringnek újabb hírek. A nemzetközi konferencia programját már megállapították Izvolszky és Grey külügyminiszterek.

*

Egyre komolyabban lépnek fel azok a híresztelések, hogy Péter király kénytelen lesz lemondani a trónról és helyet engedni a trónörökösnek, aki nyíltan élére állott a harcias mozgalomnak. Mindenesetre veszedelem fenyegeti az egész dinasztia.

*

Az éjszaka aránylag nyugodtan telt el. Ma délutánra és estére nagy tüntetéseket készítenek elő. Mindennap ezerszámra jelennek meg a röpiratok, az izgató röpivek és a lapok is gyujtogatják a lakosságot. Nyílt titok, hogy György trónörökös az összeesküvők klikkjével együtt atyja ellen áskálódik.

Ma este a tisztikaszinóban nagy béke-vacsora lesz az összeesküvő tisztiek részvételével s aztán a hadsereg tisztikara titkos gyűlést fog tartani Ausztria-Magyarország ellen.

Híresztelik, hogy a szkupstina határozatára az udvartartást és a nemzeti bankot Belgrádból Kragujevába helyezik át, mert mindennap bekövetkezhetik az osztrák-magyar csapatok bevonulása.

Valóságos Sherlock Holmes-szerű láz uralkodott tegnap a főkapitánysán épülete körül. Az újságírók példátlanul lázas izgalommal keresték-kutatták egy titokzatos bűnügy szálait, amelyek állítólag valami szerb összeesküvés körül bonyolódnak. Sőt egyesek szerint az összeesküvés egyenesen az udvar ellen irányul és a krompromitáltakra a bécsi rendőrség hívta fel a budapesti rendőrség figyelmét.

SZÉKELY NÉPDALOK.

I.

Kütküllő mentében szép Kisgalambfalva,
Galambbal, virággal jól tele van rakva.
Ott lakik egy kis lány, galamb is, virág is,
Még bámulja őt még az egész világ is.

Galamb a kis szive, két piros orcája,
Olyan, mint a pünköszt legszebbik rózsája.
Sötét kékényszeme, lilom termete...
Még az irigység is elnémul mellette.

Istenem, Istenem, megérem-e vajjon,
Hogy az a kis leány magának valljon,
Szóttos rokojában, csipkés fejkötőben,
Szerelmes hitestárs ölelésében?!

Mint a virágszálat tenyéren hordanám,
Mint a kis galambot szépen cirogatnám,
Mint az édes anyám, gyöngéden beszélnék...
Hat ökrös gazdával sohase cserélnék!

II.

Nemsokára a nyáron,
Bethlenfalvi határon,
Kalákába' aratunk,
Kalongyákat is rakunk.

Munka után, nap nyugtán,
Táncra perdül legény, lány.
Hármas a tánc egyvögbe,
S házasság lesz a vége!

Fülei Sz. Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Rp. Csillapító labdacok** a Bömbölde részére.

Sign: Hetenként egy adag.

Simán lefolyt megyegyűlés
Utánna nagy értekezés,
Talán megesisik a csoda
Béke száll le a határba.

Ugyis legyen, adja Isten,
Itt haragra már ok nincsen;
Közös jóra fogjunk kezét
Vezérünk legyen: szeretet!

Ha így lenne, így maradna
Köztünk béke fészket rakna,
Ez a rovat is eltűnik
S helyébe más humor lépik.

A korcsmáros csak hallgatja,
Bajszát vigan sodorintja;
Hadd jöjjön az áldott béke,
Sohse legyen köztünk vége
Antul szomjasabb a gége...

Dr. Veritás.

— **Városok kongresszusa.** A törvényhatósági joggal felruházott és a rendezett tanácsú városok szerdán d. e. értekezletet tartottak Budapesten a Pannónia-szálló különtermében. Az értekezleten mintegy 40 város képviseltette magát. Elnökké Domány János kir. tanácsos, polgármestert választották meg. Az elnök megköszönve a bizalmat, hosszabb beszédben kifejtette annak okát, hogy a városokat tanácskozássra hívták össze. Előadta, hogy a kormány a városi közigazgatási költségek fedezése címén két millió koronát vett fel a városok segítésére. E segély hovafofordítása felől kell az értekezletnek határoznia. A kérdés felett hosszabb vita indult meg. Az értekezlet végül egyhangúlag elfogadta Kelemen Samu dr. orsz. képviselőnek következő határozati javaslatát: A törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városok tisztviselőinek a mai napon megtartott értekezlete köszönettel veszi tudomásul, hogy Nagyméltóságod az állami költségvetésbe kétféle millió koronát vett fel a városok közigazgatási költségeinek fedezésére. Az értekezlet egyhangú határozatával arra kéri Nagyméltóságodat, hogy ezen kétféle millió koronát, mint első segítséget kizárólag a városi tisztviselők fizetésének és lakbérilletményének kiegészítésére méltóztatassék fordítani oly módon, hogy a városi tisztviselők javadalma arra az összegre egészítessék ki, mely a hasonló fizetésű fokozatban levő állami és vármegyei tisztviselők javadalmának megfelel, vagy azt a rendelkezésre álló összeg keretein belül a lehetőségig megközelíti. Az értekezlet annak a reményének és várakozásának ad kifejezést, hogy amennyiben a most felvett két millió korona erre a célra nem volna teljesen elegendő, a nagyméltóságú kormány lehetőleg még ebben a költségvetésben, mindenesetre azonban a legközelebb következő évben ezen állami segítségnek oly mértékű felemelését fogja javaslatba hozni, melylyel a tisztviselői fizetéseknek az állam és vármegyei hivatalnokok javadalmával való egyenlővé tétele az egész vonalon megvalósítható lesz. E határozati javaslatot a városok képviselői küldöttségileg nyújtották át Wekerle Sándor dr. miniszterelnöknek és Andrássy Gyula gróf belügyminiszternek, kik a küldöttséget a legjobb akaratukról biztosították.

— **Kit terhel a felelősség?** Városi szabályrendeleteink évek óta, újralakítás előtt állanak. Bizottságot delegált a képviselőtestület, de a bizottságot senki sem hívta össze munkálkodásra. A települési szabályzat évek előtt elkészült, de csak most terjesztették fel jóváhagyásra s így a városnak csak az utóbbi időben is 6—7000 korona kára származott a hanyagságból. Abból pedig, hogy a többi szabályok sem készültek el, ki sem lehet számítani, mennyi kára és hátránya van a közérdeknek. Ideje volna már, hogy a képviselőtestület eltekintsen minden személyi kímélgetésektől és valahára érvényt szerezzen törvényes jogainak.

Ha közfunkciót teljesíteni hivatott embereit előbb szép szóval pontosabb tevékenységre ösztönözni nem tudja és tudja, akkor törvényes hatalmával kényszerítse kötelességük végzésére, vagy pedig kellőleg betölteni nem tudott állásuk elhagyására. Ha ezt nem teszi, a kizárólagos felelősség egyedül magát a képviselőtestületet terheli. Mert mit is mondott vármegyénk főispánja a szerdai értekezleten: „Aki a város fejlődését, előhaladását akadályozza, azt elgázoljuk; minden törvényes eszközzel arra törekszem, hogy Székelyudvarhely, a székelység anyavárosa az őt megillető helyet elfoglalja.” Ez a mai kor intő szava; méltó, hogy városunk minden rendű és rangú polgáránál visszhangra találjon s baráti kezet fogva egymással, a város előmenetelén munkálkodjunk. Aki hivatást érez magában: munkálkodjék a közért, mely az egyesekre is áldást hoz. Aki pedig dolgozni nem tud, vagy nem akar: engedje át önként, — mielőtt arra amugyis kényszerítve lenne — pozícióját arravalóbb, munkaképesebb egyénnek. Ezt parancsolja városunk jövő fejlődése és az igazi közérdek, mely megalkuvást, pajtáskodást nem ismer...

— **Személyi hír.** Festetich Andor gróf, a vidéki színészet országos felügyelője, hétfőn a délutáni vonattal, hivatalos körútjában ide érkezett és itt az új igazgató Szilágyi Dezső társulatának hétfői előadását tekintette meg; a felügyelő gróf úgy az igazgatónak, mint a társulatnak teljes meglegedését fejezte ki a tapasztaltak felett. Előadás után a bohém világ képviselői kedélyes társasvacsorán csillogtatták szellemi szíporkákat és számos pohárköszöntőben éltették a szíves vendégül fogadott grófot, ki másnap a legjobb benyomásokkal távozott körükből.

— **A régi panasz.** A Várutcai lakosok már Isten tudja hányadszor, hozzánk fordulnak ismét, személyes meggyőződésük alapján is jogosnak elismert azon régi panaszukkal, hogy a Bethlen-utca egyes házainak minden piszkát, mocsokját a Várutcaba vezetik le és ezt az illetékes városi közegek tudomásul sem veszik, míg ellenben ha véletlenül a várutca valamely szűk udvarral bíró lakója a mosóvizét az utcára kiönti, azt rögtön rendbirsággal sújtják. Egyenlő kötelességet teljesítő minden lakóunk számára egyenlő jogvédelmet is követelünk és ha ezen az egészségügyi szempontból is türethetetlen állapoton végre-valahára segítve nem lesz, úgy a várutca lakossága kénytelen lesz, illetékesebb felső helyen jogorvoslást keresni.

— **Kitett gyermek.** Valamelyik lelketlen anya, talán bűnben fogamzott 4—5 napos csemetjét a tábor-utca sáncába kitette, hol a már enyészetnek indult hullát szombaton a kora reggeli órákban arra járók megalázták. Azonnal értesítették a rendőrséget, mely megindította a nyomozást a bűnös megkerítése iránt.

— **Értesítés.** Értesítjük a kötelekünkbe tartozó összes szövetségteinket, hogy a jelentkezők nagy száma folytán a „Magyar Gazdaszövetség” rendkívüli közgyűlése és a „Hangya” kongresszusa nem a „Köztelek” nagytermében, amint azt

a szétküldött meghívóban jeleztük, hanem folyó hó 20-án pontban d. u. 4 órakor a „Royal” szálloda (VII., Erzsébet-körút 45. szám) dísztermében lesz. A „Hangya” igazgatósága.

Török szerencséseje — örök! Aki nem hiszi — próbálja meg: vásároljon m. kir. szab. osztálysorsjegyet az 1908. nov. 19. és 21-én kezdődő XXIII. sorsjátékhöz **Betegh Pál** köny- és papirkereskedésében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. szám alatt, hol **Török-féle** osztálysorsjegyek már kaphatók s meg fog győződni, hogy egy húzási nap sem mulik el, amelyen Magyarország legnagyobb bankháza: Török A. és Társa rt.-nál a vevőknek nagyobb nyeresemény ne jutna, mert hát mindig igaz marad, hogy Török szerencséseje — örök!

— **Erdélyrészi vásárok.** Hétfőn, október 19-én Ujgyház; 20-án Várhely; 21-én Bonczhida, Gyéres; 22-én Brassó, Szilágycséh; 23-án Szászrégen; 25-én Nagymás, Ósinka, Sósmező; 26-án Buza, Erked, Hadad, Magyarigen, Szamosujvár, Szászcsoára; 27-én Homoródoklánd, Szentlászló.

— **Eljegyzési hír.** Sümegi Vilmos országgyűlési képviselő leányát Bözsikét, a ki midőn augusztus havában az ünnepségek alkalmából néhány napig szívesen látott vendége volt társasköreinknek, eljegyezte Dr. Balás Elek gyergyószentmiklósi ügyvéd. Gratulálunk és tartós boldogságot kívánunk a szép frigyhez!

— **Szterényi államtitkár Brassóban.** E hó 31-én nyitják meg ünnepélyesen a brassó-fogarasi vasutvonalat, melynek építését legközelebb fejezték be. A megnyitó ünnepélyen a kereskedelmi kormányt Szterényi József államtitkár fogja képviselni. Az államtitkár — mint értesülünk — ez alkalommal megjelenik választói körében Brassóban és nyilatkozni fog előttük a politikai helyzetről. Milyen üdvös lenne, ha megyénk vezetői között akadna olyan vállalkozó szellemű bátor férfi, ki élve a kínálkozó kedvező alkalmat felénk irányítaná a szomszédságunkban átutazó államtitkár ömeltőségét, hogy tisztelje meg egyszer megyénk szerény székhelyét is nagyrabecsült látogatásával és győződjék meg egyszer személyesen, a gyalázatos közlekedésünk által okozott gazdasági, ipari és kereskedelmi hátramaradottságunkról; biztosíthatjuk az államtitkár urat, hogy nálunk ép olyan, de talán még szívélyesebb vendégszeretethez lenne része és meggyőződhetné, hogy a székel nép a legesekélyebb figyelemért is, a legmesszebbmenő hálával tud és akar fizetni.

— **Postaügynökségek.** A Homoród-szentlászló és Bikfalva községekben kért postaügynökségeket nem engedélyezték. Ellenben Firtosmartonos és Kissolymos községeknek a postaügynökségeket engedélyezték.

— **A parajdi központi vasutvonal** mint a multkor már megírtuk, a közigazgatási bejárás után a megvalósulás stádiumába jutott. Sajnos azonban, hogy ez a nagyfontosságú

forgalmi vonal keskeny vágányunak tervezetük, holott szinte bizonyosra vehető, hogy az később Parajdot Székelyudvarhelyvel összekötő vonallá fog kiegészítettetni. Ezt a körülményt a legmelegebben ajánljuk alispánunk élénk érdeklődésébe, mert még mindig elég idő volna arra, hogy a tervezett vonal építése rendes vágányunak indíttassék meg és így később az Udvarhelylyel való összeköttetésre célszerűbb lehetne.

— **Új postahivatal.** Zsigmond-telepen postahivatalt fognak felállítani.

— **Abásfalva** község iskolájának államosítását kérelmezi. Kérését a közigazgatási bizottság pártolólagerjeszti a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz.

Szoptató anyák

tejük hatását csak növelik és gazdagítják a SCOTT-féle Emulsio használat által.

Kimerültség megszűnik,

Az Emulsio vásárlásánál a SCOTT-féle mód-szer védjegyét a — halászi — kér-jük figyelembe venni.

a csecsemő rózsásabbá, vidámabbá és pazjánabbá válik, mint valaha volt. Az anyaságnak bármily válságos per-cében a

SCOTT-féle Emulsio

erőt kölcsönöz, bátorít s emellett kellemes ízű és könnyen emészthető.

Egy eredeti üveg ára 2 K 50 f.
Kapható minden gyógyszerárban

Téli menetrend.

Érvényes 1908. évi október hó 1-től.

Szv.	Gyv.	Budapest k. p. u. — Predeal — Bukarest — Palanca	Gyv.	Szv.
I-III.	I-II.	Állomások	I-II.	I-III.
820	915	i Budapest k. p. u.	750	720
1121	1112	é Szolnok	539	344
144	1247	é Püspökladány	408	117
—	218	é Debreczen	220	1040
348	211	é Nagyvárad	239	1109
827	553	é Kolozsvár	1110	558
733	987	é Dés	—	340
1016	726	é Aranyosgyéres	930	348
1048	755	é Torda	852	318
1044	750	é Székelykocsárd	900	370
453	1025	é Marosvásárhely	615	1225
1143	831	é Tövis	812	157
—	930	é Gyulafehérvár	700	1244
—	403	é Arad	1221	632
800	1220	i Budapest k. p. u. Aradonát	1225	605
404	1000	i Arad	438	82
1056	746	i Gyulafehérvár	910	225
1206	838	i Tövis	812	157
1239	905	é Küküllőszög	735	1258
302	911	i Küküllőszög — Parajd	648	1228
902	223	é Parajd Szováta és Korond fürdői	105	745
127	944	é Kiskapus	656	1146
358	1257	é Nagyszeben	445	731
300	1055	é Segesvár	549	954
320	1110	i Segesvár-Sz.-udvarhely	600	917
326	1114	é Héjjasfalva	526	930
402	1150	i Héjjasfalva-Sz.-udvarhely	531	849
441	1229	é Székelykeresztúr	430	815
606	155	é Székelyudvarhely	305	700
632	135	é Földvár Előpatak-fürdő	313	637
712	209	é Brassó	245	546
1200	219	i Brassó Kézdivásárhely-Bereczk	159	633
111	381	é Predeal	112	—
805	920	é Bukarest	800	—
841	305	i Brassó Kézdivásárhely-Bereczk	159	633
1065	430	é Sepsiszentgyörgy	1241	505
1249	705	é Kézdivásárhely	1033	—
134	759	é Kézdiszentkereszt, Vénus-ásványvíz-forrás, kőbányák, lenmagolaj készítés	952	154
225	856	é Bereczk	905	1257
1035	500	i Sepsiszentgyörgy-Gyimes-Palanca	1205	425
1114	610	é Málnás-fürdő	1113	348
1143	658	é Tusnádfürdő	1033	321
1242	831	é Csikszentmárton	903	223
115	900	é Mádéfalva	824	151
336	309	i Gyimes	520	—
346	346	é Palanca	—	1002
200	946	i Mádéfalva	755	150
440	1230	é Gyergyószentmiklós	500	1020

Kiadja: Betegh Pál villam-motoros könyv- és újságkiadó intézete.

BÉLYEGZŐK

megrendelésre mindenféle kivitelben bárhova a legpontosabban szállíttatnak **Betegh Pál** könyvpapír kereskedéséből Székelyudvarhely.

10814—1908. tkvi sz.

Hirdetmény.

A m. kir. Igazságügyminiszter ur 1906. évi július hó 6-án 14114—1906. szám alatt elrendelte, hogy a székelyudvarhelyi kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatósághoz tartozó *Székelyfancsal* község telekkönyveibe felvett mindazon ingatlanokra nézve, melyekre az 1886. évi 29. t.-c. 1889. évi 38 t.-c. és az 1891. évi 16. t.-cikk a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzését rendelik, az 1892. évi 29. t.-cikkben szabályozott eljárás a telekkönyvi bejegyzések helyesbítésével kapcsolatosan foganatosíttassék.

E célból a helyszíni eljárás *Székelyfancsal községben 1908. évi november hó 18-ik napján* fog kezdődni.

Ennélfogva felhivatnak:

1. mindazok, kik a telekjegyző-könyvekben előforduló bejegyzésekre nézve okadatolt előterjesztést kívánnak tenni, a kiküldött bizottság előtt a kitűzött határnapon kezdődő eljárás folyama alatt jelenjenek meg és előterjesztéseiket igazoló esetleges okirataikat mutassák fel.

2. mindazok, kik valamely ingatlanhoz tulajdonjogot tartanak, de telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okirataik nincsenek, hogy az átírásra az 1886. évi 29. t.-c. 15—18. § ai és az 1889. évi 38. t.-c. 5., 6., 7. és 9. §-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött bizottság előtt igazolják, vagy oda-hassanak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött bizottság előtt szóval ismerje el, és a tulajdon-jog bekebelezésére engedélyét nyil-vánítsa, mert különben ez uton jo-gaikat nem érvényesíthetik és a bélyeg és illeték elengedési kedvez-ményről esznek.

3. Továbbá mindazok, kiknek tény-leg már megszűnt egyéb jog van nyilvankönyvileg bejegyezve, ugy-szintén az ily bejegyzésekkel ter-helt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlését kérelmez-zék, illetve, hogy a törlési engedély nyilváníttása végett a kiküldött előtt jelenjenek meg, mert ellenesetben a bélyeg mentesség kedvezményétől esznek.

A kir. törvényszék, mint tkvi ha-tóság.

Székelyudvarhely, 1908. évi októ-ber hó 14-én.

Gyarmathy Ferencz,
kir. tszéki bíró.

Csemegeszlő, csakis elsőrendű nemas fajok, — postakosoranként 2-80 K, 100 kg. vételnél 40 K. Csemegé alma és körte postakosoranként 2-40 K, 100 kg. 24 koronától feljebb. — Görög és sárga dinnye 100 kg. 10 K, turkesztán és anánász 32 K, postakosoranként 2-40 K. — Paradicsom, tölt-hető zöld paprika és fejeskáposzta postakosár 2 K. Vasuti rendelést csakis előleges beküldéssel szállít. **Szabó 176. gyümölcskivi-tele Csongrád.**

BOR!

Fernengel Gyula székely-udvarhelyi bornagykeres-kedőnél

a legjobb minőségben, nagy válasz-tékban és legelőnyösebb árak mel-lott nagyban és kicsinyben kapható.

FOGORVOS PERL JÓZSEF

American dentist
Székelyudvarhelyen tartózkodik.

Lakása: Budapest Szálloda 2. sz.

Rendel: délelőtt 9—12 óráig és délután 2—5 óráig. —

Az Agrár Takarékpénztár
r.-t. fióktézte helyiségét
Kossuth-utca 34. sz. alá
helyezte át.

Szam: 4001—1908. k. i.

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyvármegye homoróli járásához tartozó kányádi kör-jegyzői állásra, mely alá Kányád, Petek, Jásfalva községek tar-toznak, pályázatot hirdetek, s felhivom azokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, — hogy az 1900. évi I. t.-c. 6 §., illetve az 1900. évi XX. t.-c. 3. §-ában előirt minősítést igazoló okmányok-kal felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám *folyó évi novem-ber hó 15-ig d. u. 4 óráig* feltétlenül nyujtsak be mert a ké-sőbb érkezőket nem fogom figyelembe venni.

Javadalmazás:

1. Fizetés 1600 korona.
 2. Természetbeni lakás.
 3. Irodai átalány 82 korona.
 4. Fuvarátalány Kányád és Jásfalva részéről 60 korona.
- Petek esetről-esetre a körön kívüli utazást uti napló sze-rint megfelelő arányban fizeti.

Oklánd, 1908. október 10 én.

Szabady, főszolgabíró.

Névjegyek,
Meghívók,
Eljegyzési
és Esküvői
valamint gyász-jelentések,

ugyszintén mindenféle könyvnyomdai és könyvkötői mun-kálatok izléses ki-vitelben, gyorsan és pontosan készülnek

Betegh Pál

villamos územre berendezett könyvnyomtató és könyv-kötő-intézetében Székely-udvarhelyt, Kossuth-u'ca 31. sz. alatt.

Vidéki megrendelése-
ket azonnal elintézi.

Védjegy: „Horgony”

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

pótléka

egy régióknak bizonyult háziszser, mely már sok év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek bizonyult köszvényénél, oszúznál és meghűléseknél, bedörz-söléséppen használva.

Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatossak legyünk és csak olyan üve-get fogadjunk el, mely a „Horgony” védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K—80, K 1.40 és K 2.— és úgyszólván minden gyógyszerárban kapható. — Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél, Budapest.

Dr. Richter gyógyszerára az „Arany oroszlánhoz”,
Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.
Mindennapi szétküldés.

NAGYENYED-re
Alsófehér m.

duljon minden
erdeklődő, ki sulyt
fektet I. fajtisza anyagra.

Gyümölcsfák, di sz- és keri-tés -növények stb.

Nemes szilvacsemetékben nagy készlet.

SZŐLŐOLTIVÁNYOK európai, amerika
sima és gyökerez vesszők. Árjegyzéket
ingyen küld.

FISCHER és Társai

faiskolák és szőlőoltványtelepek.